

PAPER DETAILS

TITLE: 1992-2011 YILLARI ARASINDA ÇEVRE EGITIMI ILE ILGILI YAYIMLANAN YÜKSEK
LISANS VE DOKTORA TEZLERINDEKI GENEL YÖNELIMLERIN BELIRLENMESI

AUTHORS: Sirin YILMAZ,Fatih AYDIN,Mehmet BAHAR

PAGES: 383-413

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/15387>

1992-2011 YILLARI ARASINDA ÇEVRE EĞİTİMİ İLE İLGİLİ YAYIMLANAN YÜKSEK LİSANS VE DOKTORA TEZLERİNDEKİ GENEL YÖNELİMLERİN BELİRLENMESİ*

Şirin YILMAZ**

Fatih AYDIN***

Mehmet BAHAR****

Öz

Araştırma 1992-2011 yılları arasında Türkiye’de çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerindeki genel yönelimleri açığa çıkarmak amacıyla yapılmış betimsel bir çalışmadır. Araştırma konusu kapsamında YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanı taranarak 147 yüksek lisans ve 31 doktora tezi örnekleme dahil edilmiştir. Örneklemedeki tezler çalışmanın yapıldığı yıl, üniversite, araştırma konusu, çalışma grubu, araştırma yöntemi, veri toplama teknikleri ve aracı, veri çözümleme teknikleri açısından incelenmiştir. Analizler sonucunda çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin en fazla sırasıyla Gazi Üniversitesi, ODTÜ ve Marmara Üniversitesi’nden yayımlandığı; çalışma grubu olarak yükseköğretim ve ilköğretim öğrencilerinin; araştırma konusu olarak çevreye yönelik tutum, çevre bilinci ve çevre bilgisi; araştırma deseni tarama modeli ve deneysel desen; veri toplama tekniği olarak yazılı veri toplama ve görüşme; veri analizinde ise parametrik testler ve betimsel istatistik olduğu sonuçlarına varılmıştır. Araştırma sonunda elde edilen bulgular sonucunda çalışmaya ve çevre eğitimi çalışacak olan araştırmacılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çevre eğitimi, betimsel çalışma, literatür tarama.

* Bu makale Şirin YILMAZ’ın aynı isimli yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

** Doktora Öğrencisi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, sirinyilmaz87@hotmail.com

*** Yrd. Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, fatihaydin14@gmail.com

**** Prof. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, mehmet.bahar@gmail.com

IDENTIFYING THE GENERAL TENDENCIES IN THE MASTER'S AND DOCTORAL THESES CONCERNING ENVIRONMENTAL EDUCATION WHICH WERE PUBLISHED BETWEEN 1992- 2011

Abstract

This is a descriptive study which aims at revealing the general tendencies in the master's and doctoral theses concerning environmental education which were published in Turkey between 1992 and 2011. Within the scope of the research subject, the database of YÖK National Theses Centre was scanned, and 147 master's theses and 31 doctoral theses were included in the study sample. These master's and doctoral theses were examined in terms of the year of the study, the university, the research subject, the sample, the method of the study, the data collection techniques and collection tools, and data analysis techniques. In the light of the findings obtained as a result of this study, suggestions were made as to this study and also as intended for the researchers who are going to study subjects related to environmental education.

Keywords: *Environmental education, descriptive study, literature review.*

1. GİRİŞ

Çevre kavramı günlük yaşantımızda sıklıkla kullanılan bir terim olmakla birlikte herkesçe kabul almış ve yerleşik bir tanımı yoktur. Yücel ve Morgil (1998) çevre kavramını "bir canlı organizmayı veya bir canlı topluluğunu yaşama süresince etkileyen her türlü, biyotik ve abiyotik (sosyal, kültürel, tarihsel, iklimsel, fiziksel) faktörlerin tümü" olarak tanımlanır.

Teknolojinin ilerlemesi ve insan yaşamına olumsuz etkileri gün geçtikçe artmaktadır. Özellikle çevreye olan etkilerinin olumsuz yönde ilerlemesi ve bu durumun 20. yüzyılda da devam etmiş olması beraberinde birçok çevre probleminin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Bozkurt ve Cansüngü Koray, 2002; Tsevreni, 2011; Gökçe, Kaya, Aktay ve Özden; 2007). Ortaya çıkan çevre sorunlarının bölgesel kalmayıp küresel özellikler göstermeye başlamasının

ardından Birleşmiş Milletler öncülüğünde 1975 yılında Stockholm Konferansı düzenlenmiştir (Demirbaş ve Pektaş, 2009; Yüksel, 2009; Bozkurt ve Cansüğü Koray, 2002; Timur ve Yılmaz, 2011; Atasoy, 2005). Bu konferansta çevre eğitimi kavramı açığa çıkmış ve çevre eğitimi için özel bir yapı, var olan ya da çıkması muhtemel çevre sorunlarının karşısında bireysel ve toplu olarak çalışmak için bilgi, beceri, tutum, davranış ve motivasyona gerek duyulduğu vurgulanmıştır. Pek çok etkili tanımla birlikte çevre eğitimi, çevresel olayları anlamak ve bu sorunlar karşısında bireysel ya da toplumsal olarak uygun önlemler almak, çevreye yönelik tutum, beceri, davranış geliştirmek olarak belirtilmiştir (Venkarataman, 2008; Yang, 1993; Aktepe ve Girgin, 2009; Demirkaya, 2006; Flowers, 2007; Timur ve Yılmaz, 2011; Ilgar, 2007; Flowers, 2007).

Herhangi bir konuda araştırma yapılırken, bilgiyi işlevsel hale getirme ve uygulamaya dönüştürme, bu süreçte araştırmacıların yeterli olmaması, konuya yeterince hâkim olunmaması, kuram ile uygulama arasındaki boşluğun artmasına neden olmaktadır. Bu aşamada da yüksek lisans ve doktora tezleri başvurulmuş önemli kaynaklar arasında yer almaktadır. Ülkemizde lisansüstü eğitim düzeyinde yapılan çalışmalar sürekli olarak artmakla birlikte bu tezlerdeki üretilen bilginin etki değeri, yönelimleri belirtecek olan bilimsel çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir (Karadağ, 2009). Belirlenen bir alanda yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin yıllara göre odaklandığı konular, elde edilen bulgular, alandaki tarihsel değişimi anlamada büyük role sahiptir. Bu nedenle, yapılan çözümlemelerin, tezlerin analiz edilmesi alandaki güncel eğilimleri ortaya çıkartmasında, hangi konuların doygunluğa ulaştığını anlamada ve ne tür yeni araştırma konularına ihtiyaç duyulduğunu göstermede önemli derecede yol gösterici olacağı düşünülmektedir (Şimşek, Özdamar, Becit, Kılıçer, Akbulut ve Yıldırım, 2008; Karadağ, 2009).

Yapılan çalışmaya benzer ilgili alanyazın incelendiğinde birçok çalışmanın mevcut olduğu görülmektedir (Leiserowitz, Kates ve Parris, 2004; Ünal, Çalık, Ayas ve Coll, 2006; Çalık, Ünal, Coştu ve Karataş, 2008; Şimşek, Özdamar, Becit, Kılıçer, Akbulut, ve Yıldırım, 2008; Karadağ, 2009; Kurnaz ve Çalık 2009; Uğur Erdoğan, 2009; Uzunboylu ve Özçınar, 2009; Karadağ, 2010; Tavşancıl, Çokluk, Gözen Çıtak, Kezer, Yalçın Yıldırım, Bilican, Büyüktüran, Şekercioğlu, Yalçın, Erdem ve Özmen, 2010; Bacanak, Değirmenci, Karamustafaoğlu ve Karamustafaoğlu, 2011; Tatlı ve Adıgüzel, 2012; Doğru, Gençosman, Atalkın ve Şeker, 2012). Yapılan çalışmaların küresel sürdürülebilirlik (Leiserowitz, Kates ve Parris, 2004); kimyasal bağlar (Ünal, Çalık, Ayas ve Coll, 2006); fen eğitimi ile ilgili yayınlanan yüksek lisans ve doktora tezleri (Çalık, Ünal, Coştu ve Karataş, 2008; Doğru, Gençosman, Atalkın ve Şeker, 2012); eğitim teknolojileri alanında yayımlanmış yüksek lisans ve doktora tezleri (Şimşek, Özdamar, Becit, Kılıçer, Akbulut ve Yıldırım, 2008); eğitim bilimleri alanında yayımlanmış yüksek lisans ve doktora tezleri (Karadağ, 2009); enerji kavramı (Kurnaz ve Çalık 2009); BÖTE alanında yayımlanmış yüksek lisans ve doktora tezleri (Uğur Erdoğan, 2009); bilgisayar destekli dil eğitimi (Uzunboylu ve Özçınar, 2009); eğitimi bilimleri alanındaki doktora tezleri (Karadağ, 2010); eğitim bilimleri enstitülerinde tamamlanmış olan lisansüstü tezler (Tavşancıl ve diğerleri, 2010); fen eğitiminde yayınlanan makaleler (Bacanak, Değirmenci, Karamustafaoğlu ve Karamustafaoğlu, 2011); karşılaştırmalı eğitim ile ilgili yayımlanan lisansüstü tezlerini incelemek amaçlı olduğu görülmüştür (Tatlı ve Adıgüzel, 2012).

Ülkemizde bugüne kadar çevre eğitimi ile ilgili yüksek lisans ve doktora tezlerini inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma ile çevre eğitimi ile ilgili yapılan tezlerde temel araştırma konuları, kullanılan yöntemler, yıllar içinde nasıl değiştiği incelenerek araştırmacılara sunulmuştur. Çalışmada çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerindeki genel yönelimlerin belirlenmesinin ilgili alanyazına katkısı, ülkemizde yenilenen

öğretim programlarına çevre eğitimi ile ilgili olarak yapılmış olan çalışmaları belirtmesi açısından bir referans niteliğinde, belirlenen yıl aralıkları arasında yüksek lisans ve doktora tezlerinin odaklandığı konular, araştırmaların yöntemsel boyutlarının incelenerek çevre eğitimi çalışmalarının ülkemizde ne durumda olduğu; çevre eğitiminde araştırma yapan bilim insanları için bir hareket noktası niteliği; çevre eğitimine yönelik hazırlanan öğretim programları için de bilgi verici bir niteliğe sahip olacağı düşünülmektedir.

1.1. Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı 1992-2011 yılları arasında Türkiye’de çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerini incelemek ve tezlerdeki genel yönelimleri açığa çıkarmaktır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Yapılan çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması ile güncel bir olgu kendi çerçevesi içerisinde bütüncül olarak, birden fazla veri kaynağı veya kanıt ile mevcut olan durum ortaya konulur (Yin, 2003). Ayrıca McMillan (2009) durum çalışmalarını bilimsel sorulara cevap aramada kullanılan ayırt edici bir yaklaşım olarak tanımlamaktadır (Akt. Büyüköztürk, Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009). Araştırma probleminin ve yönteminin geliştirilmesinde tarihsel örgütlemeye de faydalanılmıştır. Tarihsel örgütleme ile belirli bir konunun zamana bağlı süreçlerine odaklanılmış ve gelişim/değişim incelemiştir (Büyüköztürk, Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009).

Yapılan çalışmada çevre eğitimi ile ilgili yüksek lisans ve doktora tezlerindeki genel yönelimler durum çalışması ile açığa çıkarılmak istenmiştir. Bu nedenle çevre eğitimi ile ilgili yüksek lisans ve doktora tezlerindeki genel yönelimleri belirlemek amacıyla ilgili alanyazın taraması yapılmış ve elde edilen dokümanlar Tavşancıl ve diğerleri'nin (2010) çalışması örnek alınarak araştırmacılar tarafından hazırlanan veri toplama aracı doğrultusunda analiz edilmiştir. Doküman analizi nitel araştırmalarda ek bilgi kaynağı olarak araştırmacılara yardımcı olur, araştırılması hedeflenen durum hakkında bilgi ve bilgi içeren yazılı materyallerin analizini/incelenmesini, tarihsel gelişimini/değişimini kapsar. Elde edilen dokümanlar nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

2.2. Veri Toplama ve Veri Toplama Aracının Oluşturulması

Veri toplama ve veri toplama aracının oluşturulması amacıyla aşağıdaki basamaklar takip edilmiş ve her bir aşama aşağıda açıklanmıştır:

2.2.1. İlgili Çalışmaların Toplanması:

Çalışmada öncelikle çevre eğitimi ile ilgili Türkiye'de yapılan tüm yüksek lisans ve doktora tezlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Alanyazın taramasında herhangi bir zaman sınırlaması yapılmamıştır. Bu amaç doğrultusunda;

- Ülkemizde yapılan çalışmalara ulaşmak için ilgili alanyazın taraması yapıldıktan sonra ortak anahtar kelimeler belirlenmiştir. Taramaya “çevre eğitimi”, “çevreye yönelik tutum”, “çevre bilinci”, “çevre algısı”, “çevre okuryazarlığı”, “çevre duyarlılığı” ve bu kelimelerin İngilizce anlamları olan “environmental education”, “environmental attitude”, “environmental sensibility”, “environmental awareness”, “environmental conscious” anahtar kelimeleri ile Yükseköğretim

Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi (<http://tez2.yok.gov.tr/>) veritabanı taranmıştır. Bu şekilde anahtar sözcüklerin sayısı arttırılarak çevre eğitimi ile ilgili ulaşılan tez sayısı da artmıştır.

- Tam metinlerine erişimi olmayan tezlerin ise özet metinlerinden faydalanılmıştır.

2.2.2. Çalışma Karakteristiklerinin Belirlenmesi

Çalışma karakteristikleri, araştırmacı tarafından çalışmada araştırılan durum ile ilgili özellikleri içeren değişkenlerdir. Yapılan alanyazın taraması sonucunda benzer çalışmalara ulaşılmıştır. Benzer çalışmalar incelendikten sonra çalışma karakteristikleri belirlenmiştir. Bu çalışmada kullanılan karakteristikler çalışmanın yapıldığı okul, yayın türü ve yılı, uygulandığı konu alanı, türü, yapıldığı çalışma grubu, kullanılan veri toplama tekniği ve veri toplama araçları şeklinde sıralanabilir.

2.2.3. Veri Toplama Aracının Oluşturulması

2.2.3.1. Kodlama Yöntemi

Elde edilen çalışmaların özelliklerini açığa çıkarmak amacıyla araştırmacılar tarafından çalışmaya özgü bir kodlama yöntemi geliştirilmiştir. Yapılan alanyazın taraması sonucunda benzer çalışmalara ulaşılmış ve bu çalışmalara paralel olarak araştırmacılar tarafından 'Kodlama Formu' oluşturulmuştur. Kodlama formunun geliştirilmesi aşamasında sürekli olarak konu alanı uzmanlarına danışılmış ve uzman görüşleri alınmıştır.

2.2.4. Dahil Edilme Ölçütleri

İlgili alanyazın taramasından sonra elde edilen çalışmaların dahil edilme ölçütlerine uygunluğu test edilmiştir. Çevre eğitimi konu alan tezlerin

çalışmanın yapıldığı yıl, konu, çalışma grubu, yönteminin iyi belirtilmiş olmasına dikkat edilmiştir. Aynı durum, özetlerine ulaşılan tezler için de geçerli olup bu özelliği göstermeyen tezler örneklemden çıkarılmıştır.

2.3. Kodlama Yöntemi ve Verilerin Analizi

Çalışma örneklemine dahil edilen çalışmalar araştırmancının amacına uygun olarak hazırlanmış Kodlama Formu'na işlenmiştir.

2.3.1. Kodlama Yöntemi

Betimsel yöntemin kullanıldığı bu çalışmada hangi çalışmaların örnekleme dahil edilip hangi çalışmaların örnekleme dışında bırakılacağına araştırmacılar tarafından karar verilmiştir. Çünkü ulaşılan yüksek lisans ve doktora tezlerinden yeterli veri elde edilirken, tam metni olmayan tezlerin özet metinlerinden faydalanılmış ve özet metinlerinden yeterli bilgiye ulaşılmayan tezler örnekleme dışı bırakılmıştır. Benzer şekilde yıl aralıkları belirlenirken ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim öğretim programlarının yenilendiği yıl aralıkları da göz önünde bulundurulmuştur. Bu özelliği açısından betimsel çalışmalar öznel bir özelliğe sahiptir. Bu nedenle çalışma örneklemine dahil edilen çalışmalar belirlendikten sonra uzman görüşleri alınarak araştırmacılar tarafından geliştirilen Kodlama Formu'nun ilgili başlıkları altında gerekli veriler kodlanmıştır. Kodlama formunda çalışmanın ismi, yayın yılı, yayınlandığı üniversite, çalışmanın konusu, çalışma grubu, kullanılan yöntem, kullanılan veri toplama aracı, veri çözümleme teknikleri şeklinde başlıklar eklenmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada, kodlama sonucunda elde edilen veriler frekans, yüzde ve tablolar kullanılarak betimsel istatistik ile sunulmuştur.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya dahil edilen çalışmalara ait tanımlayıcı istatistikler ve araştırmmanın alt problemlerinin cevaplanması sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Çalışmada Elde Edilen Yayın Türlerine Ait Betimsel İstatistikler

Çalışma kapsamında YÖK Ulusal Tez Merkezi veritabanının taranması sonucu 1992-2011 yılları arasında çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan 204 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmada araştırmmanın yönteminde belirtilmiş ölçütlere uygun olan 147 yüksek lisans ve 31 doktora tezi çalışma örnekleme dâhil edilmiştir. Örneklem grubuna dâhil edilen toplam 178 çalışmanın 61 tanesi, tam metinlerine erişimi olmadığı için özet metinlerden oluşmaktadır. 61 tane özet metnin içerisinde 48 tane yüksek lisans tezi ve 13 tane doktora tezi yer almaktadır. Örneklem dışı bırakılan 26 çalışma, dâhil edilme ölçütlerine uygun olmadığı için analiz dışında bırakılmıştır. Bahsedilen 26 çalışmanın analiz dışında bırakılmasının nedeni, çalışmaların tam metinlerine ulaşılamaması ve elde edilen özet metinlerin çalışma için yeterli verileri içermemesidir. Yapılan literatür taramasına ilişkin betimsel bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaların Yayın Türüne Ait Betimsel Bilgiler

Çalışma Türü	Frekans	Yüzde
Yüksek Lisans Tezi	147	82
Doktora Tezi	31	18
Toplam	178	100

Yapılan literatür taraması sonucunda 1992-2011 yılları arasında yayımlanmış 147 yüksek lisans ve 31 doktora tezi tam metin/özetine ulaşılmıştır. Nicelik

olarak çevre eğitimi ile ilgili yüksek lisans tezlerinin çoğunlukta olduğu görülmektedir.

3.2. Araştırma Alt Problemlerine Ait Bulgular

Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili hazırlanan tezler analiz edilmiş, elde edilen bulgular tablo ve grafikler ile sunulmuştur.

Çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan çalışmaların yıllara göre dağılımı nasıldır?

Çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan çalışmaların yıllara göre dağılımı aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 2. Çevre Eğitimi ile İlgili Yayımlanan Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Çalışma Türü	1992-1995	1996-1999	2000-2003	2004-2007	2008-2011	Toplam
	Frekans					
Yüksek Lisans Tezi	6	7	13	35	86	147
Doktora Tezi	1	2		8	20	31
Toplam	7	9	13	43	106	178

Tablo 2'ye göre çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin yıllara göre dağılımı incelendiğinde 1992-1995 yıl aralığından itibaren hazırlanan tezlerde nicelik olarak artış görülmektedir. Çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan yüksek lisans tezlerinin sayısı düzenli olarak artış göstermiş; özellikle 2000 yılından itibaren çevre eğitime yönelik çalışmalar artış gösterdiği ve 2000'li yılların sonlarına doğru en yüksek değere ulaştığı görülmektedir. Çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan doktora tezleri incelendiğinde 2000-2003 yılları arasında bir düşüş ile birlikte 2004-2007 ve 2008-2011 yılları arasında artış olduğu görülmekte ve en yüksek değere ulaştığı görülmektedir.

Çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan tezlerin çalışmaların yapıldığı üniversite ve yıllara göre dağılımı nasıldır?

Çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan tezlerin çalışmaların yapıldığı üniversite ve yıllara göre dağılımı aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 3. Çevre Eğitimi İle İlgili Yayımlanan Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Çalışmanın Yapıldığı Üniversite ve Yıllara Göre Dağılımı

Çalışmanın Yapıldığı Üniversite	Yüksek Lisans Tezleri					Doktora Tezleri					Toplam
	1992- 1995	1996- 1999	2000- 2003	2004- 2007	2008- 2011	1992- 1995	1996- 1999	2000- 2003	2004- 2007	2008- 2011	
	Frekans										
Gazi Üniversitesi			7	10	22		1		2	9	51
ODTÜ	2		1	2	10	1				3	19
Marmara Üniversitesi			2	3	9		1			2	17
AİBÜ					7						7
Hacettepe Üniversitesi	1	1		1					2	1	6
Dokuz Eylül Üniversitesi					3				1	2	6
Ankara Üniversitesi	1	2		1					1	1	6
İstanbul Üniversitesi		1	1		2				1		5
Ege Üniversitesi	1	1	1		2						5
Celal Bayar Üniversitesi				5							5
Balıkesir Üniversitesi					4						4
KTÜ				1	2					1	4
Anadolu Üniversitesi				1	2						3
Atatürk Üniversitesi				1	1					1	3
Boğaziçi Üniversitesi	1	1	1								3
Akdeniz Üniversitesi		1		1							2

Çanakkale				
Onsekiz				
Mart				
Üniversitesi	1	1		2
Fırat				
Üniversitesi		2		2
Muğla				
Üniversitesi		2		2
Sakarya				
Üniversitesi		2		2
Süleyman				
Demirel				
Üniversitesi		2		2
Uludağ				
Üniversitesi	1		1	2
Zonguldak				
Karaelmas				
Üniversitesi	2			2
Adnan				
Menderes				
Üniversitesi		2		2
Afyon Kocatepe				
Üniversitesi		1		1
Cumhuriyet				
Üniversitesi	1			1
Çukurova				
Üniversitesi		1		1
Dumlupınar				
Üniversitesi		1		1
Erciyes Üniversitesi		1		1
Erzincan				
Üniversitesi		1		1
İstanbul				
Ticaret				
Üniversitesi	1			1
Kafkas				
Üniversitesi	1			1
Kastamonu				
Üniversitesi		1		1
Kocaeli				
Üniversitesi	1			1
Maltepe				
Üniversitesi		1		1
Namık Kemal				
Üniversitesi		1		1
Ondokuz				
Mayıs				
Üniversitesi		1		1
Osmangazi				
Üniversitesi		1		1
Pamukkale				
Üniversitesi	1			1

Yıldız Teknik Üniversitesi					1					1
Toplam	6	7	13	35	86	1	2	8	20	178

Tablo 3'e göre çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin en fazla kısmının Gazi Üniversitesi'nde, ardından ODTÜ, Marmara Üniversitesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitelerinde yayımlandığı görülmektedir.

Çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan tezlerin çalışma gruplarının yıllara göre dağılımı nasıldır?

Çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan tezlerin çalışma grubu ve yıllara göre dağılımı aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 4. Çevre Eğitimi İle İlgili Yayımlanan Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinde Kullanılan Çalışma Grubu ve Yıllara Göre Dağılımı

Çalışma Grubu	1992-1995	1996-1999	2000-2003	2004-2007	2008-2011	Toplam
Frekans						
*Yükseköğretim Öğrencileri	2	1	3	7	45	58
*İlköğretim Öğrencileri	1	2	3	13	38	57
*Ortaöğretim Öğrencileri	2		5	8	11	26
*Öğretmenler		1		5	14	20
* Yetişkinler/Halk Belge/Doküman (Öğretim Programı/Ders Kitapları/Tez/Makale)	4	2	2	5	3	16
Okul Öncesi Öğrencileri		2	1	5	6	14
*Yüksek Lisans Öğrencileri					2	2
Belirtilmemiş		1			1	1
Toplam	9	9	14	43	120	195

* İşareti ile belirtilen çalışma grubu bir çalışmada aynı anda tercih edilen çalışma gruplarıdır.

Tablo 4'e göre, çalışma grubu tercihi açısından belge/doküman, okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve yüksek lisans öğrencileri, öğretmenlerinin frekansı belirtilen yıla aralıklarına göre artış göstermektedir. Fakat en fazla artış gösteren çalışma grupları 2004-2007 ve 2008-2011 yılları arasında ilköğretim öğrencileri ve yükseköğretim öğrencileridir.

Çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan tezlerin araştırma konularının yıllara göre dağılımı nasıldır?

Çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan tezlerin araştırma konuları ve yıllara göre dağılımı aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 5. Çevre Eğitimi ile İlgili Yayımlanan Tezlerin Araştırma Konularının Yıllara Göre Dağılımı

Araştırma Konusu	1992-1995	1996-1999	2000-2003	2004-2007	2008-2011	Toplam
	Frekans					
* Çevreye Yönelik Tutum	5	4	8	28	53	98
* Çevre Bilinci	2	5	3	7	30	47
*Çevre Bilgisi	1		4	18	24	47
* Çevre Sorunları	1	2	3	10	24	40
* Çevreye Yönelik Davranış	2			3	10	15
*Çevre Okuryazarlığı					13	13
ÇE'nin Yeri ve Önemi	1	2	2	1	2	8
Çevre İle İlgili Kavram Yanılgıları			1	3	1	5
Fen ve Tek. Programı İnceleme/FTTÇ			1	1	5	7
Biyolojik Çeşitlilik				2	1	3
Alan Gezilerinin Etkisi			1	2	1	4
*Eko-Okullar					2	2
Ekolojik Ayak izi				1	1	2
Çevre Risk Algısı					1	1
Toplam	12	13	23	76	168	292

* İşareti ile belirtilen araştırma konusu bir çalışmada aynı anda araştırılan araştırma konularını göstermektedir.

Tablo 5'e göre çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan tezlerde 43 farklı araştırma konusu saptanmıştır. Yapılan analiz sonucunda yıllara göre değişim gösteren ve en çok tercih edilen araştırma konuları çevreye yönelik tutum, çevre bilinci, çevre bilgisi, çevre sorunlarıdır.

Çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan tezlerde kullanılan yöntemlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?

Çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan tezlerde kullanılan yöntemlerin yıllara göre dağılımı aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 6: Çevre Eğitimi İle İlgili Yayımlanan Tezlerde Kullanılan Yöntemler

Nicel Araştırma	Frekans	Araştırma Modeli		Karma Yöntem	Belirtilmemiş
		Nitel Araştırma	Frekans		
Tarama Modeli	49	Tarama Modeli	9	7	34
Deneyisel Desen	50	Kuramsal Çalışma	5		
Betimsel Çalışma	8	Karşılaştırma Çalışması	5		
		Durum Çalışması	4		
		Doküman Analizi/Kaynak Tarama	3		
		Betimsel Çalışma	2		
		Çizim Yöntemi	2		
		Görüşme	2		

Tablo 6'ya göre çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan tezlerde kullanılan yöntemler üç ana başlık altında değerlendirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda en çok tercih edilen çalışma modelinin nicel araştırma yöntemlerinden biri olan deneyisel desen ve tarama modeli olduğu görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda 34 çalışmada kullanılan yöntemin belirtilmediği görülmüştür. Bunun nedeni ilgili

çalışmaların tam metnine ulaşılabilmesi ve elde edilen özetlerde yöntemin açıkça belirtilmemesidir.

Çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan tezlerde kullanılan veri toplama araçlarının veri toplama tekniklerine göre dağılımı nasıldır?

Çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan tezlerde kullanılan veri toplama araçları aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 7. Çevre Eğitimi İle İlgili Yayımlanan Tezlerde Kullanılan Veri Toplama Teknikleri

Veri Toplama Teknikleri	Frekans
*Yazılı Veri Toplama	269
*Görüşme	38
Belge Tarama	15
*Gözlem	4
Belirtilmemiş	9
Toplam	335

* İşareti ile belirtilen ölçme araçları bir çalışmada aynı anda kullanılan ölçme araçlarını göstermektedir.

Çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan tezlerde kullanılan veri toplama teknikleri ve yazılı veri toplama teknikleri belirli başlıklar altında toplanmış, Tablo 7 ve Tablo 8’de verilmiştir. Yapılan analiz sonucunda veri toplama tekniği olarak en çok tercih edilen teknikler Yazılı Veri Toplama’dır. Yazılı Veri Toplama aracı ise kendi içerisinde dört başlık altında incelenmiş ve en çok tercih edilen yazılı veri toplama tekniğinin ölçme aracı geliştirme olduğu görülmüştür.

Tablo 8. Çevre Eğitimi İle İlgili Yayımlanan Tezlerde Kullanılan Yazılı Veri Toplama Teknikleri

	Yazılı Veri Toplama			
	Ölçme Aracı Geliştirme	Ölçme Aracı Uyarlama	Geliştirilmiş Araç Kullanma	Uyarlanmış Araç Kullanma
*Çevreye Yönelik Başarı Testi	67	2	5	4
*Çevreye Yönelik Tutum Ölçekleri	31	4	16	7
Anket	45	2	4	
Çevre Bilinci Ölçeği	3			4
Çevre Okuryazarlık Ölçeği	2	1		3
Açık Uçlu Sorular	6			
Yeni Çevresel Paradigma Ölçeği		2		
*Çevreye Yönelik Bakış Ölçeği	1			
Katı Atık/Geri Dönüşüm Testi	4			
Çevre Risk Algısı Ölçeği	1		1	
Çevresel Algı Ölçeği	1			
*ÇE Değerlendirme Ölçeği	1			
Ekolojik Ayakizi Hesaplama Ölçeği	1			
*ÇE'ne Yönelik Özyeterlik Ölçeği	1			
Toplam	164	11	26	16

* İşareti ile belirtilen ölçme araçları bir çalışmada aynı anda kullanılan ölçme araçlarını göstermektedir.

Çevre eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda veri analizinde kullanılan veri çözümleme tekniklerinin yıllara göre dağılımı nasıldır?

Çevre eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda veri analizinde kullanılan veri çözümleme tekniklerinin yıllara göre dağılımı aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 9. Çevre Eğitimi İle İlgili Yapılan Çalışmalarda Veri Analizinde Kullanılan Veri Çözümleme Tekniklerinin Yıllara Göre Dağılımı

Veri Çözümleme Tekniği	1992-1995	1996-1999	2000-2003	2004-2007	2008-2011	Toplam
Frekans						
*Parametrik Testler	1	2	6	26	65	100
*Betimsel İstatistik			2	23	68	93
*Betimsel/İçerik Çözümlemesi		2	1	7	29	39
*Parametrik Olmayan Testler	2	1	1	9	21	34
Belirtilmemiş	4	5	5	5	5	24
Diğer			1		2	3
Toplam	7	10	16	70	190	293

* İşareti ile belirtilen veri çözümleme teknikleri bir çalışmada aynı anda kullanılan ölçme tekniklerini göstermektedir.

Çevre eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda veri analizinde kullanılan veri çözümleme tekniklerinin yıllara göre dağılımı Tablo 9’da verilmiştir. Yapılan analiz sonucunda veri çözümleme teknikleri olarak en çok tercih edilen teknikler Betimsel İstatistik, Parametrik Testler, Betimsel/İçerik Çözümlemesi, Parametrik Olmayan Testler ve Diğerleri (Kazanım Analizi, Sınıflandırma ve Doküman Analizi) olduğu sonucuna varılmıştır. Yıllara göre değerlendirildiğinde her bir teknikte artış olduğu görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda 24 çalışmada kullanılan veri çözümleme tekniğinin belirtilmediği görülmüştür. Bunun nedeni ilgili çalışmaların tam metnine ulaşılamaması ve elde edilen özetlerde yöntemin açıkça belirtilmemesidir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada 1992-2011 yılları arasında Türkiye’de çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezleri, Türkiye’de çevre eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda genel yönelimleri belirlemek amacıyla incelenmiştir. İlgili çalışmalara ulaşabilmek için Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi veritabanı

kullanılmıştır. Araştırma sonucunda araştırma konusu kapsamında 204 ilgili tam metin ya da özete ulaşılmış fakat 25 çalışma yeterli veri içermediği için örneklem dışında bırakılmıştır. Sonuç olarak 147 yüksek lisans ve 31 doktora tezi örneklem grubuna alınmış ve analiz edilmiştir. Elde edilen tezler çalışma türü, çalışmanın yapıldığı yıl, çalışmanın yapıldığı üniversite, araştırma konusu, araştırma yöntemi, araştırmada kullanılan teknik, örneklem grubu, veri toplama teknikleri ve veri çözümleme teknikleri bakımından incelenmiştir.

Yapılan çalışma sonucunda yüksek lisans ve doktora tezleri çalışmaların yapıldığı yıllara göre analiz edildiğinde çevre eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda 2000li yılların başından itibaren önemli bir artış olduğu görülmektedir. Özellikle 2004-2007 ve 2008-2011 yılları arasında çevre eğitimi ile ilgili yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin sayısı en yüksek değerlere ulaştığı görülmektedir.

2000'li yıllarda çevre eğitimiyle ilgili yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerindeki bu artışın nedeni artan çevre sorunlarının insan ve diğer canlıların yaşamına olumsuz etkileri, radyasyon ve endüstri kuruluşlarından havaya yayılan zehirli gazların hava, su, toprak kirliliğine neden olması, yaşam kalitesinin düşmesine yol açması, etkilerinin giderek artması, çevre sorunlarının sadece bölgesel değil küresel bir etkiye sahip olması ve bu duruma yönelik farkındalığın arttırılmak istenmesi olmasıdır. Doğal çevrenin dengesinin bozulması ve insan yaşamını tehdit edecek seviyeye ulaşması, araştırmacıların çevreye verdikleri önemin artmasına, önlemler almasına ve çevre ile ilgili çalışmalar yapmalarına yöneltmiştir.

Çevre eğitimi ile ilgili 1992-2011 yılları arasında yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri çalışmaların yapıldığı üniversite ve yıllara göre analiz edildiğinde çevre eğitimi ile ilgili en fazla yüksek lisans ve doktora tezinin Gazi Üniversitesi (f=51), ODTÜ (f=19), Marmara Üniversitesi (f=16), Abant İzzet Baysal Üniversitesi (f=7), Hacettepe (f=7) ve Dokuz Eylül Üniversitesinde (f=7) yayımlandığı

görülmektedir. Adı geçen üniversitelerde çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin sayıca fazla olması bu üniversitelerde lisansüstü eğitim kontenjanlarının diğer üniversitelere göre fazla olması ile açıklanabilir. Analiz sonucu bulgulara belirtilen diğer üniversitelerde çevre eğitimi ile ilgili çalışmaların son yıllarda yapılması ve sayıca az olması, adı geçen üniversitelerin kuruluş yılları araştırıldığında pek çoğunun yeni kurulan üniversiteler olduğu ve çevre eğitimine çok fazla yer vermedikleri söylenebilir.

Çevre eğitimi ile ilgili Türkiye’de yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezleri tercih edilen çalışma grubu ve yıllara göre analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonuçlarında 8 farklı çalışma grubunun tercih edildiği görülmüş, araştırmacılar tarafından en çok tercih edilen çalışma grubunun yükseköğretim (f=59) ve ilköğretim öğrencilerinin (f=57) olduğu görülmektedir. Bu çalışma gruplarını sırasıyla ortaöğretim öğrencileri (f=26) ve yetişkinler/halk (f=26), öğretmenler (f=20), belge/doküman (f=14), okul öncesi öğrencileri (f=2) ve yüksek lisans öğrencileri (f=1) takip etmektedir. Çevre eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda tercih edilen çalışma grupları yıllara göre analiz edildiğinde 2004-2007 ve 2008-2011 yılları arasında tercih edilen çalışma gruplarının ilköğretim öğrencileri, yükseköğretim öğrencileri ve öğretmenler olduğu görülmektedir. İlköğretim ve yükseköğretim öğrencilerinin en çok tercih edilen çalışma grubu olmaları Çalık, Ünal, Coştu ve Karataş’ın (2008) 1990-2007 yılları arasında fen eğitimi ile ilgili yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerini inceledikleri çalışmaları ve Tatlı ve Adıgüzel’in (2012) 2000-2012 yılları arasında Türkiye’de karşılaştırmalı eğitim ile ilgili yayımlanan lisansüstü tezlerini inceledikleri çalışma sonuçları ile uyum sağlamaktadır.

1992-2011 yılları arasında Türkiye’de çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezleri araştırma konusu ve yıllara göre değişimi açısından analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda çevre eğitimi ile ilgili yapılan

çalışmalarda 43 araştırma konusu saptanmıştır. En fazla araştırılan konu sırasıyla çevreye yönelik tutum (f=63), çevre bilinci (f=43), çevre bilgisi (f=34), çevre sorunlarıdır (f=24). Bununla birlikte çevreye yönelik davranış, çevreye yönelik duyarlılık ve çevresel okuryazarlık tercih edilen araştırma konularından bazılarıdır. Araştırma konularının yıllara göre dağılımı incelendiğinde çevreye yönelik tutum, çevresel okuryazarlık, çevresel farkındalık, çevre sorunları, Fen ve Teknoloji öğretim programı ve Fen-Teknoloji-Toplum-Çevre kazanımlarının etkililiği 2008-2011 yılları arasında öne çıkan diğer araştırma konularıdır. 2008-2011 yılları arasında Eko-okullar, Globe projesi, doğa algısı gibi yeni araştırma konularının açığa çıktığı görülmektedir. Yapılan çalışmalarda araştırma konusu olarak genellikle çevreye yönelik tutum, çevresel okuryazarlık ve farkındalık, çevre sorunları gibi konularda odaklanılması, çalışmaların genellikle dar bir alanda, sınırlandırılmış konular üzerinde yapıldığını göstermektedir.

Çevre eğitimiyle ilgili Türkiye’de yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezleri araştırma yöntemi ve yıllara dağılımı açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda çevre eğitimi ile ilgili yüksek lisans ve doktora tezlerinde tercih edilen yöntemler üç başlık altında sunulmuş ve en çok tercih edilen yöntemin nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli ve deneysel desen olduğu sonucuna varılmıştır. Bu yöntemleri sırasıyla nitel tarama modeli (f=9), nicel betimsel çalışma (f=8) ve karma yöntem çalışması (f=7) takip etmektedir. Yüksek lisans ve doktora tezlerinde kullanılan araştırma yöntemlerine yönelik analiz sonucunda en fazla kullanılan yöntemin deneysel desen ve tarama çalışmalarının olması ilgili alanyazın taraması sonucunda Karadağ (2010), Bacanak ve diğerleri (2011), Tavşancıl ve diğerleri (2010), Leiserowitz, Kates ve Parris (2004), Uğur Erdoğan (2009), Şimşek ve diğerleri (2008), Çalık, Ünal, Coştu ve Karataş (2008)’in elde etmiş bulgularla uyum sağlamaktadır. Çevre eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda nitel araştırmaların sayıca az ve yetersiz olduğu bu araştırmadan elde edilen bir araştırma sonucudur. Bu sonuç

araştırmacıların çalışmalarında nitel araştırmalara yer vermediklerini ve deneysel ya da tarama çalışmaları gibi yöntemlere odaklandıklarını göstermektedir.

Çevre eğitimi ile ilgili Türkiye’de 1992-2011 yılları arasında yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezleri veri toplama teknikleri açısından incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda veri toplama teknikleri yazılı veri toplama, görüşme, gözlem, belge tarama başlıkları adı altında sınıflandırılmış; yazılı veri toplama teknikleri ise ölçme aracı geliştirme, ölçme aracı uyarlama, geliştirilmiş araç kullanma, uyarlanmış araç kullanma olarak dört bölümde incelenmiştir. Çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinde veri toplama tekniği olarak en fazla tercih edilen teknik sırasıyla yazılı veri toplama (f=269), görüşme (f=38), belge tarama (f=15) ve gözlem (f=4) teknikleridir. Yazılı veri toplama tekniği kendi alt başlıkları altında değerlendirildiğinde en fazla tercih edilen tekniğin ölçme aracı geliştirme(f=164) ve geliştirilmiş ölçek kullanma (f=26) olduğu görülmektedir. Geliştirilen ölçme araçları arasında ise en fazla çevreye yönelik başarı testleri, çevreye yönelik tutum ölçeği, çevreye yönelik anket yer almaktadır. Elde edilen bulgular yapılan literatür taraması sonucunda Tavşancıl ve diğerleri (2010) ile Uğur Erdoğan’ın (2009) elde ettikleri bulgular ile uyum sağlamaktadır. Yazılı veri toplama tekniği kendi alt başlıkları altında analiz edildiğinde en fazla tercih edilen tekniğin ölçme aracı geliştirme olduğu görülmüş; kullanılan en fazla yazılı ölçme aracının anketler, tutum ölçekleri ve başarı testleri olduğu sonucuna varılmıştır. Tavşancıl ve diğerleri (2010), Leiserowitz ve diğerleri (2004), Uğur Erdoğan (2009), Şimşek ve diğerleri (2008) yapmış oldukları çalışmalarında en fazla kullanılan yazılı ölçme araçlarının anket, tutum ölçekleri ve başarı testleri olduğunu vurgulamışlardır ve elde ettikleri sonuçları yapılan bu çalışma bulguları ile uyum sağlamaktadır.

Çevre eğitimi ile ilgili Türkiye’de 1992-2011 yılları arasında yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezleri araştırmada kullanılan veri çözümleme teknikleri ve yıllara göre dağılımı açısından incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda çalışmalarda en çok tercih edilen veri çözümleme tekniğinin Parametrik Testler, Betimsel İstatistik, Betimsel/İçerik Çözümlemesi ve Parametrik Olmayan Testler olduğu görülmektedir. Elde edilen bu sonuç Tavşancıl ve diğerlerinin (2010)eğitim bilimleri enstitülerinde tamamlanmış olan lisansüstü tezlerde kullanılan veri çözümleme tekniklerinde en fazla tercih edilen veri çözümleme tekniğinin Parametrik Testler olduğu sonucu ile uyum sağlamaktadır.

Çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

Yapılan çalışmada çevre eğitimiyle ilgili yapılan çalışmalarda araştırma konusu olarak araştırmacıların, genellikle çevreye yönelik tutum, çevre bilgisi ve çevre bilinci gibi genel konulara odaklandıkları ve bu konular etrafında sınırlı kaldıkları görülmüştür. Analiz sonucu açığa çıkan ve sayıca çok az olan pek çok araştırma konusu olduğu ortaya çıkmıştır. Çevre eğitimi çalışma alanı olarak oldukça geniş bir alana sahiptir. Bu yüzden, analiz sonucunda belirtilen diğer çalışma konuları da araştırmacılar tarafında dikkate alınmalı ve farklı konular çalışılmalıdır.

Çalışmada, araştırma konusu ile ilgili olarak alan yazın taranmış ve ilgili tezlere ulaşılmıştır. Erişimi olmayan tezlerin özetlerine ulaşılmıştır. Fakat elde edilen tez özetlerinin bir kısmının baştan savma, tezin içeriği ile ilgili bilgiler içermediği, en önemlisi çalışmanın yönteminin net bir şekilde belirtilmediği görülmüştür. Aynı durum erişimi olan pek çok yüksek lisans ve doktora tezlerinde de görülmüştür. Bu nedenle araştırmacıların en önemli bölüm olan yöntem kısmına özen göstermeleri ve çalışmaların aşamalarını net bir şekilde ifade etmeleri gerekmektedir. Bu duruma paralel olarak yüksek lisans ve doktora ders programlarında var olan “Bilimsel Araştırma Yöntemleri” dersinin ders saatlerinin arttırılması önerilebilir.

Yapılan çalışmada araştırma yöntemi olarak deneysel desen ve tarama modellerinin en çok tercih edilen araştırma deseni olduğu görülmüştür. Bununla birlikte sayıca az olduğu görülen nitel araştırma ve doküman analizi de analiz sonuçlarında yer almıştır. Araştırmacıların çalışmalarında bireylerin görüşlerine, problem durumuna ve veri analizine daha fazla önem verildiği nitel araştırma yöntemlerinin kullanmaları önerilebilir.

Elde edilen sonuçlarda, araştırmacıların çalışma grubu olarak belge/doküman grubunu, araştırma yöntemi olarak doküman analizini tercih etmedikleri görülmektedir. Oysaki araştırmacılar belirli aralıklar ile araştırma konusuna yönelik ilgili literatür taramaları yaparak, çalışma alanlarındaki var olan yönelimleri, yeni yönelimleri, çalışılması muhtemel yönelimleri, yeni araştırma konularını açığa çıkarabilirler. Bu şekilde çalışmalar, analizlerde de görülmekte olan belirli birkaç konu ve araştırma deseni etrafında gerçekleşmeyecektir.

Elde edilen sonuçlarda veri çözümleme tekniği olarak en çok tercih edilen tekniğin parametrik testler, betimsel/içerik çözümlemesi ve betimsel istatistik olduğu görülmüştür. Araştırmacılar, çalışmalarında sadece ölçekler uygulamışlar ve elde ettikleri sonuçları parametrik testler ile çözümlemişlerdir. Yazılı veri toplama tekniğinin dışında görüşme ve gözlem tekniklerinin tercih edilen teknikler oldukları görülmüştür. Fakat sayıca az niceliktedir. Araştırmacılar çalışmalarında öğrenci görüş ve çizimlerine, onların ders ortamlarındaki davranışlarına ve gelişimlerine, düşüncelerindeki değişimlerine önem vererek bu yöntemleri kullanmalı ve daha zengin, daha kaliteli veri elde ederek çalışmalarını geliştirmelidirler.

Çalışma elde edilen sonuçlar doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığı, program geliştirmeciler ve kitap yazarlarına çevre eğitimi ile bölümlerde son yıllarda gündemde olan araştırma konularına yönelik içeriklere yer vermeleri önerilmektedir. Kazanımların hazırlanması aşamasında fazla daha öğrenci

merkezli, alan gezisi içerikli, yaparak yaşayarak öğrenme merkezli öğrenme öğretme süreçlerine önem verilerek çevre eğitime verileni değer arttırılabilir.

KAYNAKÇA

- Aktepe, S. ve Girgin, S. (2009). "İlköğretimde Eko-Okullar ve Klasik Okulların Çevre Eğitimi Açısından Karşılaştırılması." İlköğretim Online, (Elementary Education Online), 8(2): 401-414.
- Atasoy, E. (2005). *Çevre İçin Eğitim: İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutum ve Çevre Bilgisi Üzerine Bir Çalışma*. Yayımlanmamış doktora tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Bacanak, A., Değirmenci, S., Karamustafaoğlu, S. ve Karamustafaoğlu, O. (2011). "E-dergilerde Yayımlanan Fen Eğitimi Makaleleri: Yöntem Analizi." Türk Fen Eğitimi Dergisi, 8(1).
- Bozkurt, O. ve Cansüngü (Koray) Ö. (2002). "İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Eğitiminde Sera Etkisi ile İlgili Kavram Yanılgıları." Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23: 67-73.
- Büyüköztürk, Ş. , Kılıç, E. K. , Akgün, Ö. E. , Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (4. Basım) Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Çalık, M., Ünal, S., Coştu, B. & Karataş, F. Ö. (2008). "Trends in Turkish Science Education." Essays in Education, Special Edition.
- Demirbaş, M. ve Pektaş, H. M. (2009). "İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Sorunu ile İlişkili Temel Kavramları Gerçekleştirme Düzeyleri." Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED), 3(2): 195-211.
- Demirkaya, H. (2006). "Çevre Eğitiminin Türkiye'deki Coğrafya Programları İçerisindeki Yeri ve Çevre Eğitime Yönelik Yeni Yaklaşımlar." Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16(1): 207-222.

- Doğru, M., Gençosman, T., Ataalkın, A. N. ve Şeker, F. (2012). "Fen Bilimleri Eğitiminde Çalışılan Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Analizi." *Türk Fen Eğitimi Dergisi (TUFED)*, 9(1).
- Flowers, A. L. (2007). *An Experiential Environmental Education: An Exploration of Grade Eight Students Environmental Attitudes, Behaviors and Emotions*. Yayınlanmamış doktora tezi. Dalhousie University.
- Gökçe, N., Kaya, E., Aktay, S. ve Özden, M. (2007). "İlköğretim Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumları." *İlköğretim Online Dergisi, (Elementary Education Online)*, 6(3): 452-468.
- İlgar, R. (2007). "Çevre Eğitiminde Yaygın Eğitimin Rolü ve Önemi." *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 38-50.
- Karadağ, E. (2009). "Eğitim Bilimleri Alanında Yapılmış Doktora Tezlerinin Tematik Açardan İncelemesi." *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3): 75-87.
- Karadağ, E. (2010). "Eğitim Bilimleri Doktora Tezlerinde Kullanılan Araştırma Modelleri: Nitelik Düzeyleri ve Analitik Hata Tipleri." *Educational Administration: Theory and Practice*, 16(1): 49-71.
- Kurnaz, M. A. & Çalık, M. (2009). "A Thematic Review of 'Energy' Teaching Studies: Focuses, Needs, Methods, General Knowledge Claims and Implications." *Energy Education Science and Technology Part B: Social and Educational Studies*, 1(1): 1-26.
- Leiserowitz, A. A., Kates, R. W. & Parris, T. M. (2004). "Sustainability Values, Attitudes, and Behaviors: A Review of Multi-National and Global Trends." *Center for International Development at Harvard University, WorkingPapers*, 113.
- Şimşek, A., Özdamar, N., Becit, G., Kılıçer, K., Akbulut, Y. ve Yıldırım. Y. (2008). "Türkiye'deki Eğitim Teknolojisi Araştırmalarında Güncel Eğilimler." *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1): 439- 458.

- Tatlı, S. ve Adıgüzel, O. C. (2012). "Türkiye'deki Lisansüstü Karşılaştırmalı Eğitim Tezlerinin Çok Boyutlu Bir İncelemesi." *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1): 143-150.
- Tavşancıl, E., Çokluk, Ö., Gözen Çıtak, G., Kezer, F., Yalçın Yıldırım, Ö., Bilican, S., Büyükturan, E. B., Şekercioğlu, G., Yalçın, N., Erdem, D. ve Özmen, D. T. (2010). *Eğitim Bilimleri Enstitülerinde Tamamlanmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi (2000-2008)*. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri, Ankara.
- Timur, S. ve Yılmaz, M. (2011). "Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Çevre Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi." *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1): 303-320.
- Tsevreni, I. (2011). "Towards An Environmental Education Without Scientific Knowledge: An Attempt to Create An Action Model Based on Children's Experiences, Emotions and Perceptions About Their Environment." *Environmental Education Research*, 17(1): 53 – 67.
- Uğur Erdoğan, F. (2009). *In Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Science in Computer Education and Instructional Technology*. Unpublished master's thesis, Middle East Technical University, Ankara.
- Uzunboylu, H. & Özçınar, Z. (2009). "Research and Trends in Computer-Assisted Language Learning During 1990–2008: Results of A Citation Analysis." *Eurasian Journal of Educational Research*, 34: 133-150.
- Ünal, S., Çalık, M., Ayas, A. & Coll, R. K. (2006). "A Review of Chemical Bonding Studies: Needs, Aims, Methods of Exploring Students' Conceptions, General Knowledge Claims and Students' Alternative Conceptions." *Research in Science & Technological Education*, 24(2): 141–172.
- Venkarataman, B. (2008). "Why environmental education?" *Environment Magazine*, 50(5).

- Yang, J. S. (1993). *Perceptions of Preservice Secondary School Teachers in Taiwan, The Republic of China, Concerning Environmental Education*. Yayınlanmamış doktora tezi, Texas A&M University.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Basım) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2003). *Case Study Research: Methods and methods*. (3rd Edition). London: Sage Publications.
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi. <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Yücel, A. S. ve Morgil, F. İ. (1998). "Yükseköğretimde Çevre Olgusunun Araştırılması." Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14: 84-91.
- Yüksel, Y. (2009). *Klasik Okullar ile Eko-Okullar ve Yeşil Bayraklı Eko-Okulların Çevre Eğitimi Açısından Karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EXTENDED ABSRACT

Introduction

Though environment education was defined as a means of understanding environmental phenomena, encouraging individuals and societies to take appropriate precautions against environmental problems and to develop positive attitudes and behaviors towards environment, overtime, it has undergone some conceptual changes and it has been divided into various sub-dimensions by researchers. While conducting research about an issue, there is a need to make information functional so that it can be used for an application; yet, if the researcher is not qualified enough to do this, she does not have adequate information about the subject, then the gap between the institution and application may increase. At this stage, master's and doctorate theses can be important resources to be capitalized on. The number of post-graduate

theses in our country is continuously increasing. The topics dealt with by post-graduate theses in certain periods and findings revealed by them can make great contribution to the understanding of the changes taking place in a specific field. There is no study to the best of our knowledge looking at the post-graduate theses completed in the field of environmental education in our country. The present study aims to investigate the post-graduate theses completed in the field of environment education in our country and reveal the general tendencies in these works. Hence, the purpose of the present study can be defined as analyzing the post-graduate theses completed in the field of environment education in 1992-2011 and reveal the general tendencies in these theses.

Method

The study employed descriptive study method, one of the qualitative research methods. The general tendencies in the post-graduate theses were intended to be elicited by means of case study. In order to reach the post-graduate theses completed in the field of environment education, the theses found in Higher Education Council (YÖK) national thesis center were scanned by entering the pre-determined key words and their English counterparts. As a result of this scanning, totally 204 post-graduate theses completed in the field were reached; yet, as 25 of them did not include enough data to analyze for the purposes of the present study or their full texts were not available, they were discarded and as a result 147 master's theses and 31 doctorate theses were included in the sampling of the study. The theses were analyzed to determine their study characteristics and data collection tool (coding form) was developed by the researchers. At the stage of data analysis, the theses were analyzed under the pre-determined headings through the coding form and they are presented in tables as numbers and percentages.

Results

When the theses written in the period of 1992-2011 were analyzed according to the university and year in which they were written, it was found that the highest number of theses was written in Gazi University (f=51) and it is followed by ODTÜ (f=19), Marmara University (f=16), Abant İzzet Baysal University, Hacettepe University and Dokuz Eylül University (f=7). When the theses were analyzed in terms of study group and topic, it was found that there are 8 study groups and the most preferred ones are university students (f=59) and elementary school students (f=57); and it was found that there are 43 research topics and the most frequently researched topics were found to be environmental attitude (f=63), environmental awareness (f=43), environmental knowledge (f=34), environmental problems (f=24), and the methods preferred are presented under three headings and it was found that the most frequently preferred method is one of the qualitative methods, survey method and experimental design. When they were examined in terms of data collection techniques, they were classified under the headings of written data collection, interview, observation, document analysis and written data collection techniques were analyzed under four headings as assessment scale development, adaption of a developed scale, use of the developed scale and use of the adapted scale. When the data analysis techniques were analyzed according to their distribution across years, the most frequently preferred data analysis techniques were found to be Parametric Tests (f_{Total}=100), Descriptive Statistics (f_{Total}=93), Descriptive/Content Analysis (f_{Total}=39) and Non-parametric Tests (f_{Total}=34).

Conclusion and Discussion

The findings obtained as a result of the analyses conducted are presented in tables. These findings revealed that the majority of the master's theses and

doctorate these were completed in Gazi University, ODTÜ and Marmara University; the most frequently preferred study groups were university students and elementary school students; the most frequently studied topics were environmental attitudes, environmental awareness and environmental knowledge; the most frequently employed research designs were survey model and experimental design; the most frequently employed data collection techniques were written data collection and interviews; and the most frequently preferred data analysis techniques were parametric tests and descriptive statistics.

In the light of the findings of the present study, these suggestions were made: Environmental education has a broad scope to be studied. Therefore, other research topics stated as a result of the analyses should be taken into consideration by researchers and different topics should be studied. During the analysis process of the study, it was found that there are some shortcomings in the summary and method sections of the theses. Hence, it can be suggested that the number of the hours of “Scientific Research Methods” course should be increased. Researchers can be advised to employ more qualitative research methods attaching greater importance to opinions of individuals, problem statements and data analysis. Researchers should attach greater importance to student opinions and drawings, their behaviors and developments in classroom settings and changes in their opinions and develop their research by collecting more enhanced and higher quality data.